

Internationell rätt

med fokus på folkrätt och mänskliga rättigheter

Del II



Mänskliga rättigheter

Grundläggande fri – och rättigheter som varje enskild anses kunna hävda gentemot det allmänna

- Universella och gäller för alla och envar
- Internationella konventioner, förklaringar och deklARATIONER (FN, EU, Europarådet)
- En av FN:s huvuduppgifter



FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna 1948

- En av Europarådets huvuduppgifter



Europakonventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna 1950



Olika typer av mänskliga rättigheter

Medborgerliga och politiska rättigheter

Syfte: att skydda individer från orättfärdig statlig maktutövning.

Ex. på några rättigheter:

- Liv
- Frihet och säkerhet
- Skydd för privat-och familjeliv
- Rättvis rättegång och oskuldspresumtion.
- Förbuden mot tortyr, slaveri och tvångsarbete.

Ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter

Syfte: är att medlemsländerna ska säkerställa att invånarna har tillgång till bl a;

- mat,
- vatten
- boende
- utbildning
- grundläggande hälsotjänster.

Kollektiva rättigheter/

Riktat sig mot grupp istället för individ, fokuserar på större grupper och samhällen;

- Ren och hälsosam miljö
- Kulturell mångfald



Mänskliga rättigheter i Sverige

Rättskällor med skydd åt mänskliga rättigheter

- ✓ Grundlag

t.ex. 2 kap Regeringsformen om grundläggande friheter

- ✓ Annan lag

t.ex. diskrimineringslagen, lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

- ✓ Barnkonventionen

- ✓ EU:s rättighetsstadga (Lissabonfördraget)

- ✓ Europakonventionen (EKMR)

Lag (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna



Absoluta och relativa rättigheter

Absoluta: rättigheterna anses så viktiga, att de inte under några omständigheter tillåter att de får begränsas.

Ex. Religionsfrihet, rätten till domstolsprövning vid frihetsberövande samt förbuden mot dödsstraff och tortyr.

Relativa: rättigheterna får begränsas genom lag. Men för att begränsa vissa sådana relativa rättigheter krävs att själva ändamålet med begränsningen anses ”godtagbart i ett demokratiskt samhället” och att begränsningen inte går längre än vad som anses nödvändigt (**2:20 RF**)

Ex. demonstrationsfriheten,, rörelsefrihet och skyddet för kroppsliga ingrepp.

Begränsningar får göras endast för att **tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle** (2:21 RF)



Europakonventionen - EKMR



Art 1 *Vilka som åtnjuter rättighetsskydd*

De fördragsslutande parterna ska garantera EKMR:s fri- och rättigheter för **var och en**, som befinner sig under deras jurisdiktion.

Art 2 *Rätten till liv*

Envars rätt till livet skall skyddas genom lag.

Krav på straff för mord.

Totalt förbud mot dödsstraff utlöses i protokoll 13.

Art 3 *Förbud mot tortyr/förnedrande behandling/ bestraffning*



Europakonventionen - EKMR



Art 5 ***Rätten till frihet och personlig säkerhet***

Var och en har rätt till frihet och personlig säkerhet. Ingen får berövas friheten ***utom i följande fall och i den ordning som lagen föreskriver (..)***
t.ex. straffprocessuella frihetsberövanden, tvångsvård
Tilläggsprotokoll 4

Art 6 ***Rätten till en rättvis rättegång***

Var och en är berättigad till en rättvis och offentlig förhandling inom skälig tid och inför en oavhängig och opartisk domstol, som upprättats enligt lag.
Oskuldspresumtion samt tillförsäkrad en rad minimirättigheter.

Art 7 ***Inget straff utan lag***



Europakonventionen - EKMR



Art 8 *Rätten till skydd för privat-och familjeliv m.m*

Var och en har rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens.
Rättigheten får begränsas under vissa förutsättningar.
T.ex. husrannsakan, hemlig telefonavlyssning.

Art 9 *Rätten till tanke-, samvets-och religions-frihet*

Art 10 *Rätten till yttrandefrihet*

Art 11 *Mötes-, demonstrations-och föreningsfrihet*



Europakonventionen - EKMR



Europakonventionen verkar i två riktningar;

- Hinder mot bestraffning

D.v.s. ingen får bestraffas för att man utövar sin rättighet t.ex. religionsfrihet

- Krav på bestraffning

D.v.s. den som kränker annans rättighet bestraffas för detta.

Vad händer om man bryter mot EKMR?



Europadomstolen

(Europeiska domstolen för mänskliga rättigheter i Strasbourg)

Uppgift; Döma i mål som rör frågan om en **medlemsstat** brutit mot sina förpliktelser enligt Europakonventionen



2 typer av förfaranden;

- Mellanstatliga mål (ovanligt)
- Enskilda klagomål (*enskilda individer, grupp av individer eller organisationer*)
- Europadomstolen kan genom dom slå fast att en lag som tillämpats på en enskild i en stat strider mot EKMR.
- Domstolens utslag är bindande och ska verkställas av staten

Sverige i Europadomstolen?

Söderman v Sverige (2013)

- ❖ En nära anhörig smygfilmade en 14-årig flicka i hennes badrum år 2002.
- ❖ Åtalades för sexuellt ofredande – frikändes år 2007.
- ❖ Inte brottsligt att smygfilma en person enligt domstolen.
- ❖ Har Sverige kränkt flickans rätt till privatliv enligt art 8 EKMR?
- ❖ Sverige har brustit i sina konventionsåtaganden genom att inte tillhandahålla lagstiftning som bestraffar den som kränker annans rätt till privatliv genom att filma någon i smyg.
- ❖ 1 juli 2013 trädde 4 kap 6a § Brb ikraft – kränkande fotografering – som tar sikte på fotografering som sker olovligen och i hemlighet i miljöer som är avsedda för särskilt privata förhållanden.



Andra internationella domstolar?



ICJ – International court of justice i Haag

- FN:s huvudorgan för juridiska bedömningar – prövar tvister mellan stater.
- Endast stater kan dra andra stater inför domstolen.
- Krav på att de stater som är inblandade i tvisten förbinder sig att följa domen.
- T.ex. hur en landgräns ska dras mellan två stater



ICC – International criminal court i Haag

- Permanent internationell brottmålsdomstol inrättad 1998 (Romstadgan)
- Syfte; bemöta bristande åtgärder på nationell nivå och komma till rätta med den straffrihet som har förekommit för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser
- Brott enligt Romstadgan; folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser
- Endast när nationell domstol saknar vilja och/eller förmåga att lagföra.



Skydd mot diskriminering

2 kap 12 § regeringsformen

” Lag eller annan föreskrift får inte innebära att någon missgynnas därför att han eller hon tillhör en minoritet med hänsyn till etniskt ursprung, hudfärg eller annat liknande förhållande eller med hänsyn till sexuell läggning. ”

Art 14 Europakonventionen

” Åtnjutandet av de fri- och rättigheter som anges i denna konvention skall säkerställas utan någon åtskillnad såsom på grund av kön, ras, hudfärg, språk, religion, politisk eller annan åskådning, nationellt eller socialt ursprung, tillhörighet till nationell minoritet, förmögenhet, börd eller ställning i övrigt ”.



Diskrimineringslagen (2008:567)



Diskrimineringslagen

- ❖ **Tvingande/indispositiv** d.v.s. avtal som inskränker någons rättigheter eller skyldigheter enligt lagen är utan verkan (*1 kap 3 § DiskrimineringsL*)
- ❖ Diskrimineringslagen förbjuder diskriminering inom 10 olika områden bl.a. arbetslivet, utbildning, tillhandahållande av varor och tjänster, bostäder m.m., hälso- och sjukvården.
- ❖ Diskriminering är förbjuden på följande olika grunder;
 - Kön
 - Könsoverskridande identitet eller uttryck
 - Etnisk tillhörighet (nationellt eller etniskt ursprung, hudfärg eller annat liknande)
 - Funktionsnedsättning
 - Sexuell läggning
 - Ålder
 - Religion eller annan trosuppfattning



Diskrimineringslagen *forts.*

Både direkt och indirekt diskriminering är förbjuden

Direkt diskriminering; när någon missgynnas genom att behandlas sämre än någon annan i en jämförbar situation. För att det ska räknas som diskriminering ska missgynnandet ha samband med någon av diskrimineringsgrunderna
t.ex. nekas inträde på en restaurang för att man har en viss hudfärg

Indirekt diskriminering; när det finns en regel, rutin, krav eller kriterium som verkar neutral men särskilt missgynnar personer med ett visst kön, religion, etnisk tillhörighet o.s.v.
t.ex. ange ett krav i en jobbbanners som innebär att en viss grupp utesluts från att söka jobbet eller kan komma att missgynna en viss grupp.



Diskrimineringslagen *forts.*

Bristande tillgänglighet

- Missgynnande av funktionsnedsatt genom att inte vidta skäliga åtgärder för tillgänglighet

Trakasserier

- Uppträdande som kränker någons värdighet, om samband med någon av diskrimineringsgrunderna

Sexuella trakasserier

- Uppträdande av sexuell natur som kränker någons värdighet

Instruktioner att diskriminera

- Order/instruktioner att diskriminera/trakassera till någon som står i lydnads- eller beroendeförhållande

Vissa undantag från diskrimineringsförbuden är tillåtna t.ex. positiv särbehandling inom arbetslivet.

